Якимівна допитувалася в Тараса:

— Ходив сьогодні в левади? І, мабуть, копався в копанці, бо сам схожий на зелену жабу. Як там жаби в левадах?

Лишенько, і дались ото бабці Якимівні зелені жаби: сьогодні допитується за них, учора допитувалася, позавчора! Вчора та позавчора варто було хоч трохи поквакати зеленим жабам у левадах за їхнім городом — і вже в небі назбиралися хмари, і вже з хмар пішов дощ. І чому зелені жаби, яких так багато водиться в левадах, люблять дощ? І чому тільки накликають дощ своїм кваканням? Ураз усім їм порозв’язувалися широкі пельки, враз поквакали гуртом — і вже дощ! Ну, гаразд, вам, зеленим жабам, весь час кортить дощу, але чому разом із вами повинен мокнути він, Тарас? А може, йому, Тарасові, хочеться ясної сонячної погоди, щоб піти до річки чи в ліс?!

— Чого мовчиш? — допитувалась Якимівна. — Розказав би своїй бабці, як там квакуші…

— Квакуші! — не без серця обізвався Тарас. — Якби ж то вони сиділи у копанках, а то всі повилазили з копанок, геть усі чистісінько!

— Геть усі чистісінько? — не повірила Якимівна.

— І ногою не можна ступити, щоб не наступити!

— І співають?

— Та хіба вони співають? — здивувався Тарас. — Зелені жаби квакають.

— А сьогодні квакають?

— Мовчать, наче їм сьогодні позачіплювало нарешті. А то ж так верещали вчора та позавчора.

— Ото вони повилазили з копанок і мовчать на гарну погоду, внучку.

— А звідки вони знають про гарну погоду? — не повірив.

— О, зелені жаби знають. Більше за тебе знають, бо такі вони вдалися… Ти, внучку, чого в замурзаній сорочці? Одягни чисту, бо підемо з тобою. У гарну погоду можна й піти нарешті, спасибі зеленим жабам, а то стільки чекали від них цього доброго віщування!

Якимівна дістала зі скрині полотняну вишиту блузку, зодягнула, а на шию собі почепила разки старовинного намиста. І відразу — наче помолодшала, її бляклі очі посвіжішали, на губах запурхав усміх.

— Перевдягнувся, внучку? А тепер ще й причешися, бо куди ото непричесаним іти.

— Хіба ми в гості?

— Питаєш, чи в гості? Може, і в гості, хто знає.

— А до кого?

— До світу білого, внучку, до світу.

Не втямив Тарас, як це вони йдуть у гості до білого світу, але змовчав. Минулого тижня вони вдвох ходили в гості до баби Федори, пригощала їх варениками з суницями. Позаминулого тижня ходили до баби Куниці, пригощала їх молодим медом, бо в баби Куниці дід Куниця чи не наймудріший на всеньке їхнє село пасічник. Ще позаминулого тижня були на толоці, на толоці всякої всячини смачної вдалося

покуштувати. А це куди йдуть? У гості до білого світу? А якими ото ласощами почастує білий світ?

Як ішли поміж вербами в левадах, зелених жаб і справді було повнісінько кругом, а на стовбурі сухої поваленої верби сидів цілий їхній зелений рядочок!

— Не співають, а мовчать на гарну погоду, — тішилась Якимівна.

— Та хіба ж вони співають, а не квакають? — знову не втримався Тарас.

— Е-е, внучку, все співає, навіть жаби. Ось лишень послухай.

Тарас прислухався — і неподалік у рясних вербах почув голос зозулі.

— Співає зозуля, роки мої лічить.

— Так то ж зозуля! — вигукнув Тарас.

Налетів вітер, скуйовдив чуба, й він подумав: ото ж треба було розчісуватись, коли йдуть у гості до білого світу! Невже для вітру? Чи для зозулі, яка вже вмовкла, так несправедливо мало налічивши років для бабці Якимівни?

Барвиста вивільга пролетіла понад верболозами. Тарас сподівався, що вивільга заспіває, але птаха зникла без співу в чагарниках.

— Чому вивільга не заспівала? — поцікавився, ступаючи стежкою слідом за Якимівною.

— А чого їй співати без потреби? Тільки тому, що ми їй зустрілися? Е-е, ні, в птахів є свої причини для співу, як і в людей.

— У птахів — як у людей? — засміявся Тарас.

— А ти ж думав! А в людей — як у птахів…

— Ну, ви вже зовсім набалакаєте, — ще голосніше засміявся Тарас.

У кроні ошатного осокора, що лиснів-мінився сиво-сріблястим листям, несподівано каркнула ворона.

— О, заспівала! — поглузував Тарас.

— Авжеж, заспівала, — й не всміхнувшись, заперечила Якимівна. — Бо в неї свої пісні… А хіба немає таких людей, які співають так, як ця ворона?

"Гм, справді", — майнуло йому в думках.

Левадами вийшли на сільську околицю до річечки-струмка, що синів, неначе розквітлий льон. Цей живий плюскітливий льон цвів у пологому вибалку, а довкруг лавами стояла пшениця. Пшениця росла Якимівні до пояса, а його, Тараса, то й зовсім ховала з головою. З пшениці де-не-де виглядали червоні маки та блакитні волошки, чистими білими вічками дивилася березка.

— Жайворонка чуєш?

Угорі й справді співав жайворонок, та так високо, що Тарас ледве нагледів пташину. Вгорі тріпотіла крильцями маленька сіра грудочка, трусячи й трусячи на поля іскристі звуки.

Пройшли понад ручаєм-струмком уперед, а тут, знову у високій високості над їхніми головами, тріпоче ще один жайворонок, заходячись безперервним щирим співом, сіючи й сіючи довкола тугі, срібні звуки.

— Усе в цьому світі співає, внучку, геть усе чистісінько…

Вусатий зелений колосок пшениці нагнувся над самою стежкою, на колоску мерехтіло червоне сонечко. Тарас проворно зловив цятковане дрібними цятками сонечко в жменю, підніс до вуха, чи співає. Сонечко ледь-ледь шаруділо в жмені, яку він боявся розімкнути, щоб не випустити сонечко. Може, й співає, тільки от у неволі не хоче. І, розмахнувшись, підкинув сонечко вгору над пшеницею — лети у білий світ, співай, коли й справді вмієш.

— Але ж куди ми йдемо в гості? До кого?

— Вже скоро… Бачиш оту грушу на горбі? Туди йдемо.

Пшениці добігали до груші на пагорбі — й хвилями немов скочувалися назад із пагорба, у видолинок. Самотня огрядна груша на тлі синього неба здавалася велетнем, що прийшов невідомо звідки та й завмер, зачарований простором. Може, там, на горбі, в якесь житло? Чи польовий стан, де обідають механізатори? Вони пішли вздовж кущів глоду, поміж розквітлих Петрових батогів та білих кошиків деревію, аж поки опинилися біля самої груші.

Тут, на пагорбі, ця груша здавалася ще більша та величніша, ніж зоддалеки. Довкола груші земля була незорана й незасіяна, тут також у густій траві синіли Петрові батоги та білів деревій, сизіли кущі полину, де-не-де палахкотіли золотом щедрого цвіту соняшники на високих стеблах.

— Горлиця на груші! — мовив Тарас.

Він чомусь зрадів, почувши горловий протяжний голос горлиці в розложистій кроні кряжистої груші.

— Співає, — додав.

— Еге ж, співає, — згодилася задумана Якимівна.

Але вона чомусь не стала слухати спів горлиці, а повільно почалапкала поміж високої трави, подеколи розгрібаючи її руками. Зупинилася біля розквітлого соняшника, заглянула в його усміхнене обличчя, немов у людське. Потім пройшла до глодових кущів, до яких сягали пшеничні хвилі безбережного моря. Здавалося, вона видивляється щось, шукає щось — і не годна знайти.

І раптом здивований Тарас почув жебоніння пісні, яку начебто сюди, на пагорб у полі, приніс легенький вітер:

Скрипливії ворітечка,

Брехливії люди,

На кого ви набрешете,

Як нас тут не буде?..

Співала стара Якимівна голосом тихим і шерхітливим, наче то й не вона, а пшеничні вусаті колоски гуртом вигойдували ту пісню:

Брешіть, брешіть, воріженьки,

Набрешетесь лиха,

А ми з тобою, миленький,

Кохаймося стиха…

Тарасові не вірилося, що він чує спів Якимівни в полі, й чомусь сором обпік йому вуха та щоки, наче він не смів підслуховувати цю пісню, але підслуховував.

Якимівна по високій траві повернулася до внука і мовила:

— Отут колись наша хата стояла.

І показала рукою неподалік від груші, де, здавалось, найрясніше росло синіх Петрових батогів та білого деревію.

— А там оно хлів.

І показала невидимий хлів у прозорому повітрі.

— Садок отам…

І дивилася перед собою так, наче бачила той садок, а Тарас вглядався — і не бачив. Не бачив ні садка, ні хати, ні хліва, а тому здавалось, що стара Якимівна забалакується. Досі не забалакувалась, щоправда, але сьогодні от почала. І чому вони прийшли в поля поміж пшениці? В які гості? В гості до білого світу?

— Ген отам, унизу, криниця стояла…

Ніде внизу не видніло ніякої криниці, тільки скрізь хлюпотіли сизі пшениці, які дружно викинули колос. І чувся спів жайворонка над полем. І з груші тужливо озивалася схована в гіллі горлиця.

— І білий шлях ген отам вився до нашої хати…

І білого шляху ніде не видніло поміж буйностеблих зелених пшениць.

— Тут ми жили колись, Тарасе. Ще давно-давно, тебе й на світі не було тоді.

Слухав — і не вірив у почуте, не вірив у те, начебто колись був час, коли його, Тараса, на світі не було. Забалакується Якимівна, бо вже стара, а старі люди всі якісь чудні.

— Давно жили, ще до останньої війни давно.

— Після революції? — здогадався Тарас.

— Після революції, і до революції наші батьки жили… Був у мене старший брат, я його навіть не пам’ятаю, бо не бачилися з ним ніколи. Його зарубали шаблями денікінці, бо він проти білих боровся. Звали його Тарасом, то твої батьки також назвали тебе Тарасом, а ти й не знав, еге?

Тарас і справді чув про це вперше, чув отут, у безкрайому полі, й почуте видавалось йому легендою, а легенд він від Якимівни вже багато наслухався.

— Отак-то, Тарасе, — мовила Якимівна, кладучи йому теплу долоню на голову.

Й лише зараз він почав здогадуватися, чому Якимівна й сама зодяглася в святкову вишиту блузку, і чому він переодягнувся в чисту сорочку та ще й розчесався. Бо й справді-таки прийшли в гості. Але чому ж до білого світу?

Якимівна мовчала, дивлячись у поля.

Що вона бачила там, у полях? Тарас також почав пильно вглядатися, наче сподівався побачити те ж саме. Поля колосилися, бігли хвилями, здіймалися пагорбами, западали ярами, де-не-де темніли поодинокі дерева чи навіть гаї, видніла околиця їхнього села в тополях та в садках.

І чим довше вглядався Тарас, тим багатшала перед ним земля, вона мовби розпросторювалася і з такої звичної та знайомої оберталась на незнайому, наче вперше бачену, яка з тихою лагідністю просила в нього: придивися до мене ще уважніше, зрозумій мене всю — від обрію до неокрайого обрію, полюби мене — і я віддячу тобі любов’ю.

І Якимівна знову виплеснула з грудей тоненький, хлюпітливий, якийсь наче аж шорсткий голосок:

Що в полі, полі, близько дорозі,

Ой там Іван орлами оре.

Орлами оре, стрілкою сіє,

Стрілкою сіє, лучком колотить,

Лучком волочить, да й бога просить:

"Ой уроди, боже, жито густеє,

Жито густеє, волосистеє.

Поставим женців сімсот молодців,

Нажнем кіпок, як на небі зірок,

Поставим стіжок, золотенький вершок".

І голос її, і пісня її полинули в безшир полів, і десь там загубилися, начеб і не було пісні, начеб Якимівна й не співала. І знову Якимівна вмовкла, наче прислухалась чи то до сонячного погідного дня, чи то до своїх споминів, чи то приглядалась не так до того, що було перед очима,

як до видив, котрі поставали в пам’яті, приходили з минулого. З того минулого, в яке Тарас не вірив, яке видавалось йому несправжнім, наче його й не було ніколи.

Не було ніколи? Але ж неспроста Якимівна сказала — і хата отам стояла, і хлів стояв, і садок ріс, і білий шлях вився до хати, й криниця… І Тарасом назвали його в пам’ять про зарубаного денікінцями Тараса… А той, зарубаний, був колись не зрубаний, живий, і ходив колись отут, у полях, і колись оця груша була ще не дебела та розложиста, а молода, в цвіту, й так само тужила горлиця, й так само розсівали срібло пісень жайворонки, білів шлях, від криниці несли воду в відрі, вода з відра хлюпала на траву…

Серце йому защеміло-защеміло, наче хтось стиснув його в пригорщі, не відпускає, а серце пручається, хоче вирватися на волю.

— Може, й ти заспіваєш, внучку? — озвалась Якимівна.

— Та я не вмію!

— Не вмієш? Ти вмієш, вмієш.

— Не вмію, — знову заперечив Тарас.

— Але ж усе живе співає, хіба не чуєш? Та нема такого в білому світі, щоб не співало, й ти співаєш також.

Тарас мовчав похнюплено.

— Хай то пташка в небі чи звір у лісі. І навіть німа риба у воді не мовчить. І навіть зелені жаби.

Тарас хотів заперечити про зелених жаб — хіба їхнє надокучливе кумкання назвеш співом? Зелені жаби — це і не жайворонки, й не горлиці. Але язик у роті чомусь не поворухнувся. Та й… не такі вже кепські оті зелені жаби. Повмовкали ото після кількох днів негоди — й гарну погоду накликали своїм мовчанням.

— І ти, внучку, вмієш співати. Ось лишень повторюй за мною…

Якимівна построгішала на обличчі, голос на її тонких вустах народився легко й покірливо:

Ой славен козак да старший Павло.

Хвалився конем перед королем…

Тарас не осмілювався повторювати слідом за Якимівною, а вона ж так благально та підохотливо поглядала на нього!

Хвалився лучком перед гайдучком…

І долоню сухеньку поклала йому на плече, немов і долонею підохочувала!

Хвалився мечем перед паничем…

І йому вже почало здаватись, що та пісня звучить не тільки на вустах Якимівни, а й у його душі!

Хвалився стрілкою перед дівкою…

Співаючи, Якимівна почалапкала поміж високої трави, Петрових батогів та деревію, і тоді Тарас тихенько так заспівав те, що йому запам’яталося:

Ой славен козак да старший Павло…

Не вірячи й сам, що співає, він уже затягнув голосніше — так, щоб почула і Якимівна, яка вже йшла під віковічною грушею.

Хвалився конем перед королем…

Якимівна почула, обернулася, стоячи під грушею, її воскове зморшкувате обличчя було осяяне кволим радісним усміхом. І, відчувши певність, що і в нього є голос, що й він може співати, Тарас іще дужче затягнув:

Хвалився лучком перед гайдучком…

Якимівна слухала, поле слухало, груша слухала. Й горлиця слухала, бо вмовкла. Й навіть жайворонків не стало чутно, мовби й вони у вишині заслухалися, як-то співає Тарас, який-то голос у нього.

Хвалився мечем перед паничем…

Тут, у полі, для всього білого світу, до якого прийшов у гості разом із Якимівною, співав малий Тарас, і білий світ слухав, зачарований, бо пісня Тарасова була така сама прекрасна, як і всі інші пісні, які лунали під небесами.

Хвалився стрілкою перед дівкою…